
SATE ȘI BOIERI ÎN ȚINUTUL NEAMȚ, DE LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIV-LEA PÂNĂ LA JUMĂTATEA SECOLULUI AL XV-LEA*

de **Paul Daniel Nedeloiu**

Cuvinte cheie: sat, familie, boier, domeniu funciar, ținut

Studierea evoluției stăpânirii funciare din spațiul românesc pe parcursul Evului Mediu, precum și identificarea beneficiarilor acesteia, constituie o direcție importantă de cercetare a istoricilor români, începută încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și care continuă până în zilele noastre. Faptul este unul cât se poate de firesc, întrucât lumea rurală era predominantă în perioada la care ne referim, iar boierimea reprezenta categoria socială dominantă a societății medievale, din rândul căreia proveneau domnii, dregătorii și clerul înalt. În plus, pământul a fost principala sursă a avuției a omului medieval și, cel puțin până la începutul veacului al XVII-lea, criteriul esențial de ierarhizare a boierimii.

Prin prezentul studiu ne propunem să identificăm care au fost satele din ținutul Neamț până la jumătatea secolului al XV-lea și care erau boierii ce au avut stăpâniri funciare în această unitate teritorial-administrativă, ce rol au jucat aceștia în viața social-economică, politică și culturală a statului moldav, importanța legăturilor de rudenie în evoluția socială și politică a familiilor boierești avute în vedere de noi. Tema studiată de noi nu a mai fost abordată în literatura de specialitate însă problema boierimii, în general, și-a găsit un spațiu destul de larg în lucrările istoricilor, care vor fi menționate în cele ce urmează.

Astfel, geneza și evoluția boierimii, precum și aspecte legate de stăpânirea funciară, dregătoriile sau habitatul acesteia în Evul Mediu românesc și la începutul Epocii Moderne au fost analizate de o serie de istorici precum:

* Această lucrare a fost susținută de Fondul Social European în România, sub responsabilitatea Autorității de Management pentru Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 [grant POSDRU/88/1.5/S/47646], căruia îi mulțumim pe această cale!

Ion Tanoviceanu¹, Radu Rosetti², N. Iorga³, Dinu C. Arion⁴, I.C. Filitti⁵, Constantin Giurescu⁶, Henri H. Stahl⁷, Constantin Cihodaru⁸, Nicolae Grigoraș⁹, P. P. Panaitescu¹⁰, Alexandru I. Gonța¹¹, Iolanda Țighiliu¹², Gheorghe Platon și Alexandru Florin Platon¹³, Ion Popescu - Sireteanu¹⁴, Ștefan S. Gorovei¹⁵, Petronel Zahariuc¹⁶, Constantin Burac¹⁷, Maria Magdalena Szekely¹⁸, Mihai Dim. Sturdza¹⁹, Cristian Nicolae Apetrei²⁰ sau Lucian Valeriu-Lefter²¹.

¹ I. Tanoviceanu, *Formațiunea proprietății funciare în Moldova. Pământul gospod*, în *Prinos lui D.A. Sturdza*, București, 1903.

² R. Rosetti, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, I, București, 1907 și, de același autor, *Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova*, în *AARMSI*, seria II, tomul XXX, București, 1907.

³ N. Iorga, *Scrisori de boieri*, Vălenii de Munte, Neamul Românesc, 1912.

⁴ D.C. Arion, *Încercare asupra domeniului emitent în principatele Munteniei și Moldovei în secolele XV-XVI*, în *Închinare lui N. Iorga*, Cluj Napoca, 1931.

⁵ I.C. Filitti, *Proprietarii solului în trecutul Principatelor Române*, în *AARMSI*, seria III, tomul XVI, București, 1934.

⁶ C-tin Giurescu, *Despre boieri*, Ed. Cartea Românească, București, 1920.

⁷ H.H. Stahl, *Contribuțiuni la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I-III, Editura Academiei, București, 1958; Idem, *Civilizația vechilor sate românești*, Editura Științifică, București, 1968.

⁸ C-tin Cihodaru, *Constatări în legătură cu proprietatea feudală*, în *SCȘ-Iași*, anul XII, fasc. 1, 1961.

⁹ N. Grigoraș, *Proprietatea funciară a orașelor moldovenești în timpul orânduirii feudale și evoluția ei*, în *SCȘ-Iași*, XII, 2, 1961.

¹⁰ P.P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*, Editura Academiei, București, 1964.

¹¹ Al.I. Gonța, *Satul în Moldova medievală. Instituțiile*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

¹² I. Țighiliu, *Boierimea din Țara Românească (secolele XIV-XVII). Componentă și evoluție structurală*, în *Revista Istorică*, Serie Nouă, II, 11-12, 1991, p. 651-665.

¹³ Gh. Platon, Al.F. Platon, *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea. Context European, evoluție socială și politică (Date statistice și observații istorice)*, Editura Academiei Române, București, 1995.

¹⁴ I. Popescu-Sireteanu, *Originea cuvîntului "boier" în limba română*, în *Suceava*, XVII, XVIII, XIX (1990-1992), 1992, p. 62-84.

¹⁵ Ștefan S. Gorovei, *Familii boierești române cu multiplă legitimare nobiliară*, în *Arhiva Genealogică*, 1996, 3, nr. 3-4, p.233-238.

¹⁶ P. Zahariuc, *Sfatul domnesc al lui Gheorghe Ștefan (I)*, în *AIIAI*, tomul XXXIII, Iași, 1996, p. 35-55.

¹⁷ C-tin. Burac, *Așezările Țării Moldovei din epoca lui Ștefan cel Mare*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2004.

¹⁸ Maria Magdalena Szekely, *Sfemicii lui Petru Rareș. Studiu prosopografic*, Editura Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2002.

¹⁹ M. Dim. Sturdza (coord.), *Familii boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, Editura Simetria, București, vol. I, 2004, vol. II, 2011.

²⁰ C.N. Apetrei, *Reședințele boierești din Țara Românească și Moldova în secolele XIV-XVI*, Editura Istros, Brăila, 2009.

²¹ L.-V. Lefter, *Pe urmele unei ficțiuni istoriografice: problema proprietății funciare*, în *Caietele Școlii Doctorale. Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași, Facultatea de Istorie*, I (2007), p. 5-34. Idem, *Boieri și „domenii” în Țara Moldovei înainte și în vremea lui Ștefan cel Mare*, Teză de doctorat, Iași, 2009.

Izvoarele de care am dispus au fost documentele medievale interne, și în mai mică măsură externe, publicate în diferite colecții de izvoare, dar și unele inedite, păstrate de Arhivele Naționale - Iași.

Ca metode de cercetare am folosit analiza critică și comparativă a documentelor epocii, sinteza, metoda cantitativă, analiza statistică, analogia, deducția, inducția, grafice matematice privind evoluția stăpânirii funciare, modalități de interpretare a datelor obținute (calcularea mediei), emiterea și verificarea ipotezelor, dar și studierea istoriografiei referitoare la boierimea românească.

Nu avem pretenția că cercetarea noastră este una exhaustivă pentru intervalul de timp menționat. Oricând se mai pot găsi documente noi, în condițiile inventarierii unor fonduri arhivistice și al publicării unor noi colecții de izvoare. Documentația de care am dispus ne-a permis însă formarea unei imagini de ansamblu asupra stăpânirii funciare boierești din ținutul Neamț, dar și a rolului politic, economic și social pe care l-a îndeplinit boierimea nemțeană în perioada precizată.

Așa cum se știe, majoritatea covârșitoare a populației din spațiul românesc în Evul Mediu a locuit în mediul rural, în sate sau cătune²². Acestea erau așezate pe cursurile râurilor și pâraurilor, datorită nevoii aprovizionării cu apă, și ocupau, de obicei, o poziție geografică dominantă²³, care permitea locuitorilor săi să-și organizeze apărarea împotriva eventualilor atacatori.

Cătunele (numite și cuturi sau pricuturi) erau compuse dintr-un grup de 10-12 case, aflat în afara vetrei satului propriu-zis, unde locuiau cei care asigurau straja și apărarea așezării²⁴. Unele dintre sate erau întărite cu un val de apărare sau cu un gard de pari, însă, în opinia lui Alexandru I. Gonța, aceste valuri erau folosite doar în ipostaza în care sătenii erau atacați prin surprindere²⁵, de cele mai multe ori ei preferând să se retragă în pădurile din apropiere, unde-și puteau valorifica avantajul cunoașterii terenului și nu erau expuși superiorității numerice sau folosirii focului de către invadatori. Majoritatea satelor erau însă deschise, fără elemente de fortificație²⁶.

Cercetările arheologice efectuate în ultimele decenii au scos în evidență urmele unor asemenea așezări rurale și în județul Neamț, datând de la sfârșitul mileniului I d.Hr., precum sunt cele de la Izvoare-Bahna²⁷, Davideni²⁸,

²² Al.I. Gonța, *op. cit.*, p. 36.

²³ *Ibidem*, p. 41.

²⁴ C-tin. C. Giurescu, *Caracteristici ale vechiului sat românesc*, în *Ramuri*, II, 3, 1965, p. 20.

²⁵ Al.I. Gonța, *op. cit.*, p. 41.

²⁶ I. Mitrea, *Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V-VIII*, BMA, IX, Piatra Neamț, 2001, p. 179 (în continuare: I. Mitrea, *Comunități sătești ...*).

²⁷ Idem, *Așezarea din secolele VI-IX de la Izvoare-Bahna. Realități arheologice și concluzii istorice*, BMA, IV, Piatra Neamț, 1998, p. 27.

²⁸ Idem, *Comunități sătești ...*, p. 178-191.

Secuieni²⁹, Borșeni³⁰, Traian³¹, Netezi³², Brășăuți³³, Borniș³⁴, Țibucani³⁵, Războieni³⁶ sau Dragomirești³⁷.

În ținutul Neamț până la jumătatea secolului al XV-lea actele interne menționează peste 100 de sate, situate de-a lungul cursului unor râuri precum Bistrița, Moldova, Siret, sau a unor pârauri precum Almaș, Cracău, Cuiejdî (Chivejdî), Neamț, Nechit, Orbic, Pârâul Alb, Pârâul Negru sau Topolița.

1.1. Sate pe valea Bistriței

Pe valea Bistriței se găseau sate care inițial aparținuseră ocolului Târgului Piatra, datorite de domnii Țării Moldovei fie unor boieri, fie unor așezăminte monastice.

Un astfel de sat era Vânători, menționat pentru prima dată într-un act din vremea voievodului Ștefan al II-lea, la 25 ianuarie 1446³⁸, unde se arată foarte clar faptul că satul, dăruit de domn marelui logofăt Mihail, aparținuse mai înainte ocolului Târgului Piatra: „văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat, în țara noastră, un sat din satele noastre, anume Vânătorii noștri, pe Bistrița, care sunt mai jos de Piatra lui Crăciun, și pricuturile”³⁹.

Ceva mai la sud de Vânători se aflau satele Brașeuți și Mitiucăuți, atestate documentar la data de 6 ianuarie 1411⁴⁰, când voievodul Alexandru cel Bun le dăruia noii sale ctitorii, Mănăstirea Bistrița. În vecinătatea celor două sate, dar și a târgului Piatra lui Crăciun, se găseau satele Vascăuți, Bulgari, Mărăței și Dărmănești, care la mijlocul veacului al XV-lea se aflau în posesia aceleiași mănăstiri, așa cum se poate constata dintr-un document emis la porunca lui

²⁹ V. Ursachi, *Cercetări arheologice efectuate de Muzeul de Istorie din Roman în zona râurilor Siret și Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 184-185.

³⁰ I. Mitrea, Gh. Dumitroaia, Elena Ciubotaru, *Cercetările arheologice de la Borșeni-Neamț*, în *MemAntiq*, XXI, 1997, p. 131-193.

³¹ Gh. Bichir, *Urme de locuire din epoca feudală la Traian-Zănești (r. Piatra Neamț, reg. Bacău)*, în *SCIV*, 18, 1967, p. 313-326.

³² L. Bătrîna, A. Bătrîna, *Reședința feudală de la Netezi (jud. Neamț)*, în *SCIVA*, 36, 4, 1985, 1985, p. 297-315.

³³ V. Spinei, D. Monah, *Așezarea prefeudală de la Brășăuți (com. Dumbrava Roșie, jud. Neamț)*, în *MemAntiq*, II, 1970, p. 371-387.

³⁴ D.Gh. Teodor, *Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați în secolele V-XI d. Hr.*, București, 1997, p. 53-54.

³⁵ C-tin. Botez, A. Macovei, Al. Tacu, C-tin. Turcu (coord.) *Războieni – Valea Albă și împrejurimile. Monografie istorică, economică și social-culturală*, Bacău, 1977, p. 32.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ DRH, *A. Moldova*, vol. I, București, 1975, nr. 260, p. 369.

³⁹ *Ibidem*, p. 368-369.

⁴⁰ *Ibidem*, nr. 29, p. 42.

Ștefan cel Mare, la data de 15 septembrie 1462⁴¹. Foarte probabil, toate aceste sate au făcut parte din ocolul târgului menționat.

La confluența Cracăului cu Bistrița se găsea satul Gura Cracăului (probabil Podolenii de azi), atestat la 2 ianuarie 1432⁴² într-un act scris chiar în acel loc de către Ghedeon diac. Nu se spune însă și cine îl stăpânea, dar dintr-un document ulterior, din 6 iunie 1446⁴³, din vremea lui Ștefan al II-lea, știm că el se afla în posesia Mănăstirii Neamț. În apropiere de vărsarea Cracăului în Bistrița se afla și satul Seucăuți (Săucești)⁴⁴, dispărut între timp. Se afla, probabil, pe locul actualului sat Slobozia (Roznov)⁴⁵.

La sud de vărsarea pârâului Nechit în Bistrița urmau satele din Câmpul lui Dragoș: Fauri, Pașcani, Seliștea lui Drăgoi, Durnești, Mogoșăști și Bodești, ultimele două situate la vărsarea pârâului Orbic în Bistrița. Faurii aparțineau la 5 februarie 1468 unui boier numit Dragoș⁴⁶, Pașcanii se aflau în stăpânirea fraților Borâlă⁴⁷, așa cum ne indică un act din vremea lui Alexandru cel Bun⁴⁸. Seliștea lui Drăgoi, numită așa într-un act din 4 aprilie 1435⁴⁹, se găsea în posesia lui Oancea, fiul unui Câdea. Așa cum îi arată și numele, satul aparținuse mai înainte vremei unui Drăgoi, fără să putem preciza însă când anume.

În apropiere de Seliștea lui Drăgoi, puțin mai la nord, pe valea Bistriței se afla și satul Durnești, menționat însă ceva mai târziu, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, ca fiind în posesia fraților Mihul sulger, Ciopei și Sima⁵⁰.

Cât privește satele Mogoșăști și Bodești, acestea sunt atestate la 9 noiembrie 1438⁵¹, când se aflau în stăpânirea boierului Tatul Herlic și a nepoților acestuia de soră, Danciu Pardos și Neagul Roșca. Așadar, satele din Câmpul lui Dragoș, din imediata apropiere a râului Bistrița, făceau parte în prima jumătate a secolului al XV-lea din stăpânirea boierească, spre deosebire de cele din sudul târgului Piatra lui Crăciun, încadrate, așa cum am arătat mai sus, în domeniul mănăstiresc.

Cel mai sudic sat nemțean de pe valea Bistriței, Birăești, este menționat pentru întâia oară în actele vremii la data de 21 februarie 1446⁵²,

⁴¹ *Ibidem*, vol. II, București, 1976, nr. 107, p. 153.

⁴² *Ibidem*, vol. I, nr. 106, p. 157.

⁴³ *Ibidem*, nr. 267, p. 379.

⁴⁴ *Ibidem*, nr. 180, p. 255.

⁴⁵ *Ibidem*, Indice de nume, p. 494.

⁴⁶ *Ibidem*, vol. II, nr. 151, p. 220.

⁴⁷ C-tin. Burac, *Considerații referitoare la Câmpul lui Dragoș*, în *Hrisovul. Buletin al Facultății de Arhivistică*, VI-VII, București, 2001, p. 22.

⁴⁸ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 45, p. 65.

⁴⁹ *Ibidem*, nr. 138, p. 192.

⁵⁰ *Ibidem*, vol. II, nr. 199, p. 300.

⁵¹ *Ibidem*, vol. I, nr. 191, p. 270.

⁵² *Ibidem*, nr. 263, p. 372.

când era stăpânit de frații Pipou și Coste Birovici, care-l cumpăraseră atunci de la Mihăilă Moimescu.

1.2. Sate pe valea Moldovei

Deși valea Moldovei a fost intens populată în Evul Mediu, fapt demonstrat și de rezultatele cercetărilor arheologice din ultimele decenii, dar și de numărul mare de sate menționate în documente, situate de-a lungul cursului acestui râu, totuși pentru prima jumătate a secolului al XIV-lea actele ce s-au păstrat atestă doar satele (luate de la nord la sud) Crâstianești, Timișești, București, Budzești, Davidești, Levet Miclouș (Leutești), Roșiori, Ciungi și „satul lui Berea”.

Crâstianeștii și Timișeștii, existau încă de la data de 7 ianuarie 1407⁵³, când voievodul Alexandru cel Bun confirma Mănăstirii Neamț două sate la vărsarea pârâului Neamț în Moldova. În actul respectiv nu se precizează numele acestora, însă din documente ulterioare deducem că este vorba despre Crâstianești și Timișești⁵⁴.

Situat în nord-estul ținutului Neamț, pe Moldova, satul București este amintit pentru prima dată într-un act emis la Suceava, la 14 septembrie 1427⁵⁵, ca punct de hotar pentru satele Crâstianești și Temeșești, care aparțineau Mănăstirii Neamț. Nu știm cine îl stăpânea la acea vreme, însă judecând după faptul că se învecina cu cele două sate, care făcuseră parte din ocolul Târgului Neamț și dăruite apoi Mănăstirii Neamț, este posibil ca și acest sat să fi făcut parte din acest ocol.

Satul Budzești (Buzăți) este atestat documentar la 12 martie 1422⁵⁶, Alexandru cel Bun dăruindu-l la acea vreme Mănăstirii Neamț. Se poate conchide că satele de pe Moldova din imediata apropiere a Târgului Neamț aparțineau fie domniei (încadrate ocolului acestui târg), fie Mănăstirii Neamț (desprinse de domnie din ocolul Târgului Neamț).

Începând de la vărsarea pârâului Topolița în Moldova și până la vărsarea acestui din urmă râu în Siret urmau satele boierești, precum Davidești, Levet Miclouș (Leutești), Roșiori, Ciungi și „satul lui Berea”. Situat pe malul drept al Moldovei, în estul ținutului Neamț, Davidești este atestat la 11 martie 1446⁵⁷. Este vorba despre un document emis la porunca voievodului Ștefan al II-lea, ajuns până la noi în original, scris în „satul lui David”. Acest David este posibil să fie același cu David stolnic, dacă luăm în calcul faptul că el apare în Sfatul domnesc al lui Petru al II-lea în aceeași vreme, mai întâi la 26 aprilie 1444⁵⁸,

⁵³ *Ibidem*, nr. 21, p. 30.

⁵⁴ În nota 3 la acest document editorii fac trimitere pentru numele satelor la documentul nr. 67, din aceeași colecție, de unde aflăm că aceste sate se numeau Crâstianești și Temeșești.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 67, p. 98.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 50, p. 74.

⁵⁷ *Ibidem*, nr. 266, p. 378.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. 246, p. 350.

apoi între 23 aprilie 1448⁵⁹ și 10 octombrie 1448⁶⁰. În plus, din formularea „satul lui David”, fără alte indicații, rezultă că acesta era cunoscut în epocă.

Satul Levet Micouș (numit Leutești, din secolul al XVI-lea) este amintit ca punct de hotar pentru satele Belcești, Negoști și Totoești într-un act emis la 20 decembrie 1414⁶¹, prin care Alexandru cel Bun îl înzestra pe boierul Crăciun Belcescul, în virtutea serviciilor credincioase făcute lui celorlalți voievozi anteriori, cu primele două sate. Nu știm cine stăpânea Levet Miclouș în acel timp, însă întemeietorul a fost, probabil, un boier cu acest nume.

Ceva mai la sud, pe malul drept al râului Moldova, se găsea satul Roșiori, atestat la 17 ianuarie 1438⁶², când voievozii Ilie și Ștefan al II-lea îl confirmau lui Duma al lui Limbădulce, pentru slujbele sale „drepte și credincioase”. Până la vărsarea Moldovei în Siret urmau Ciungi și „satul lui Berea”(Berești?), menționate la 4 august 1400⁶³ ca fiind în hotar unul cu altul. Cel din urmă era stăpânit de frații Nicula, Mihail și Toader, fără să putem preciza dacă între aceștia și Berea exista vreo legătură genealogică.

1.3. Sate pe valea Siretului

Din preajma confluenței cu Pârâul Negru și până aproape de confluența cu Bistrița, râul Siret a asigurat limita dintre ținuturile Neamț și Roman, pe o porțiune de aproximativ 50 de km. În această zonă, în dreapta Siretului, până la jumătatea secolului al XV-lea sunt atestate satele: Țuțcani, Arămești (Ciorsăcești), Urzicele, Bahna, Cornești, Iaz, Săcătura, Runca Mare, Tulești și Șărbești (de la nord spre sud).

Astfel, dintr-un document din 20 august 1440⁶⁴, emis din ordinul voievozilor Ilie și Ștefan al II-lea, știm că satele Țuțcanii, Urzicele, Iaz, Bahna, Băhneana, Săcătura, Poiana și Runca Mare, toate în apropiere de malul drept al Siretului, se aflau în stăpânirea fraților Isac și Șteful, fiii boierului Țudco, confirmate atunci de cei doi voievozi. Faptul că aceștia dețineau opt sate, moștenite probabil de la părintele lor, îi așează în rândul marii boierimi moldovene ale acelei vremi, chiar dacă nu erau dregători.

Satul Arămești, numit mai târziu și Ciorsăcești, situat în apropiere de râul Siret, era stăpânit la data de 27 iulie 1448⁶⁵ de către boierul Oană Porcul, fost vistiernic (1440-1443), apoi ceașnic (1443-1447). La sud de acesta se afla satul Cornești, atestat documentar la aceeași dată, când era în posesia aceluiași boier și

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 279, p. 396.

⁶⁰ *Ibidem*, nr. 290, p. 414.

⁶¹ *Ibidem*, nr. 38, p. 54.

⁶² *Ibidem*, nr. 177, p. 251.

⁶³ *Ibidem*, nr. 11, p. 17.

⁶⁴ *Ibidem*, nr. 206, p. 292.

⁶⁵ *Ibidem*, nr. 282, p. 403.

mare dregător, Oană Porcul, alături de un alt sat, aflat mai la sud, numit Tulești. Acesta din urmă nu a supraviețuit până în zilele noastre, vatra sa aflându-se, probabil, lângă actualul Galbeni, din comuna Filipești, județul Bacău⁶⁶, la o distanță de aproximativ 20 de km spre sud de Roman⁶⁷. El exista însă și în secolul al XVI-lea, când a treia parte din jumătate de sat era stăpânită de frații Maței și Toma Birtoc din Galbeni, care o vindeau, la 4 mai 1584, fraților Toader și Gheorghe Bolde (Boldescu?), pentru suma de 15 zloți tătărești⁶⁸.

La sud de Tulești era situat satul Șârbești, menționat pentru întâia oară la 15 mai <1418>⁶⁹, dată la care voievodul Alexandru cel Bun îl confirma lui Văscan, Pitic, Ghiocu, Ardău și Bucur, fără să putem însă preciza ce legături genealogice existau între aceștia.

Cele arătate ne conduc la concluzia că satele nemțene de pe valea Siretului, cel puțin până la jumătatea veacului al XV-lea, făceau parte din stăpânirea boierească.

1.4. Sate pe valea Almașului

În prima jumătate a secolului al XV-lea sunt amintite nu mai puțin de șase sate pe pârâul Almaș, afluent al Cracăului⁷⁰. Este vorba despre satele Horațești, Roșcani, Almaș, Almășel, Dolhești și Dobreni. Toate acestea sunt menționate într-un document ce poartă data de 12 aprilie 1436⁷¹, când aparțineau boierului Baico, fiindu-i confirmate de voievozii Ilie și Ștefan al II-lea. În satul Dolhești se afla, după cum se precizează în actul respectiv, casa lui Baico, în speță reședința sa boierească.

Interesant este faptul că, deși aceste sate se aflau în apropiere de târgul Piatra lui Crăciun, totuși ele nu făceau parte din ocolul acestuia, nefiind așadar stăpânite de domnie, ci de acest boier, numit Baico. O altă observație ar fi aceea că toate aceste sate se aflau în apropiere unul de altul, din hotar în hotar, formând un domeniu compact, lucru destul de rar în vremea respectivă, cunoscut fiind faptul că nici domeniul mănăstiresc, nici stăpânirea boierească nu au reprezentat un teritoriu unitar, adeseori mănăstirile și boierii stăpânind sate aflate la mare distanță între ele, uneori în diferite ținuturi.

⁶⁶ *Ibidem*, Indice de nume, p. 505.

⁶⁷ G.I. Lahovari, C.I. Brătianu, Gr.G. Tocilescu, *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. III, București, 1900, p. 465 (în continuare: *Marele Dicționar Geografic*).

⁶⁸ C.A. Stoide, *Documente din ținutul Neamț (secolele XVI-XVIII)*, în *ALPR*, 1936-1940, 1941, nr. II, p. 21.

⁶⁹ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 44, p. 63-64.

⁷⁰ *Marele Dicționar Geografic*, vol. I, București, 1898, p. 62.

⁷¹ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 147, p. 202.

1.5. Sate pe valea Cracăului

Un alt sat stăpânit de Baico, în apropiere de cele șase deja menționate, dar situat pe Cracău, era Negrești. Acesta este amintit cu același prilej, la 12 aprilie 1436. Cele șapte sate deținute de Baico ni-l indică ca pe un mare boier, cu toate că nu a beneficiat de nicio dregătorie, ceea ce vine în sprijinul ideii că, la acea vreme, boieria nu era asimilată cu dregătoria.

De-a lungul cursului pârâului Cracău, afluent al Bistriței, sunt amintite până la mijlocul secolului al XV-lea, începând de la izvoare și până la vărsare, satele lui Drăgan și Nasoe, Negotini, Negrești, Strâmbi, Drăgoești, Pântecești, Căucelești, Vârtop, Averești, Jidești, Sas Dan, Săucești și Gura Cracăului.

Un sat nenumit, despre care se spune într-un document emis la porunca voievodului Petru al II-lea, la data de 15 iulie 1448⁷², că era situat pe Cracău, era stăpânit la vremea respectivă de frații Cernat Ploscar și Șteful. Actul ne arată că înainte de acea dată acolo fuseseră juzi Drăgan și Nasoe, iar alături de acest sat cei doi frați mai stăpâneau și o mănăstire, aflată în vecinătatea satului. Tot pe Cracău se afla și satul Negotini, menționat 2 aprilie 1428⁷³, ca punct de hotar pentru satele Cornii și Strâmbii, dăruite la acea dată de către voievodul Alexandru cel Bun boierului Dragomir.

Ultimul, Strâmbii, se afla tot pe Cracău, la sud de Negotini, în vreme ce celălalt, Cornii, se găsea la izvoarele Pârâului Alb.

Ceva mai la sud, la vărsarea pârâului Almaș în Cracău, se afla satul Drăgoești, un act din data de 17 februarie <1436>⁷⁴ menționându-l ca stăpân pe boierul Mihăilă Bărbosul, înzestrat cu satul respectiv de Iliaș vodă, drept răsplată pentru credința cu care slujise atât lui, cât și tatălui său, Alexandru cel Bun.

Cea mai veche mențiune a unui sat de pe Cracău datează însă de la sfârșitul secolului al XIV-lea, din vremea lui Iuga vodă, un act plasat în intervalul <1398, după iulie 2 - 1400, înainte de aprilie 23>⁷⁵ prezentându-ni-l drept stăpân pe boierul Șarban Hândău, care mai deținea și satele Munteni și Solomonești, pe Topolița.

Un alt sat pe Cracău era Căucelești (azi Căciulești⁷⁶), stăpânit de către boierul Ion Jumătate, sfetnic al lui Alexandru cel Bun, până la data de 12 iulie 14<15>⁷⁷, când acesta îl dăruia Mănăstirii Bistrița, odată cu alte danii făcute de voievod.

La sud de Căucelești se afla satul Vârtop, menționat pentru prima dată într-un act din data de 17 februarie <1436>⁷⁸, ocazie cu care voievodul Iliaș îl confirma

⁷² *Ibidem*, nr. 280, p. 398.

⁷³ *Ibidem*, nr. 71, p. 106.

⁷⁴ *Ibidem*, nr. 145, p. 201.

⁷⁵ *Ibidem*, nr. 7, p. 9.

⁷⁶ *Marele Dicționar Geografic*, vol. II, București, 1899, p. 247.

⁷⁷ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 41, p. 60.

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 145, p. 201.

boierului Mihăilă Bărbosul, în virtutea credinței cu care îl servise atât pe el, cât și pe părintele său, Alexandru cel Bun. Doi ani mai târziu, la 17 februarie 1438⁷⁹, era atestat și satul Jidești, care era dăruit de voievozii Iliăș și Ștefan al II-lea unui boier numit Cămărici, înrudit cu familia domnească⁸⁰. Așa cum se precizează în respectivul document, satul Jidești se afla în vecinătatea Avereștilor, ambele situate pe Cracău, „lângă movila lui Lucaș”.

În apropiere de acestea se afla, probabil, și un sat al cărui nume nu-l cunoaștem, despre care se spune într-un act din vremea voievozilor Iliăș și Ștefan al II-lea, emis la data de 8 martie 1442⁸¹, că aparținea boierului Crâstea Iucașeanul (Crâstea cel Mare), iar mai înainte vreme acolo fuseseră juzi Sas Dan și Sas Văcălesi: „unde a fost Sas Dan și Dan Văcălesi”⁸².

Documentele din prima jumătate a secolului al XV-lea menționează existența a două sate la vărsarea Cracăului în Bistrița: Seucăuți (mai târziu Săucești), unde la 23 februarie 1438⁸³, când Iliăș voievod îl dăruia Mănăstirii Neamț, era vătăman un Samuil, și Gura Cracăului, aflat tot în posesia Mănăstirii Neamț, amintit de două ori, mai întâi la 2 ianuarie 1432⁸⁴, apoi la 6 iunie 1446⁸⁵.

Se constată faptul că majoritatea satelor de pe Cracău erau stăpânite de boieri, doar trei dintre ele, situate în apropierea târgului Piatra lui Crăciun (probabil desprinse de voievozi din acest ocol), fiind în posesia unor mănăstiri, precum Neamț și Bistrița.

1.6. Sate pe Cuiejdi (Chivejdi)

Pârâul Cuiejdi (Chivejdi) este un afluent al Bistriței, în care se varsă în dreptul orașului Piatra Neamț (târgul Piatra lui Crăciun, în prima jumătate a secolul al XV-lea). Întrucât străbate o zonă muntoasă, improprie agriculturii, cursul său a fost mai puțin populat în Evul Mediu. Din acest motiv, până la jumătatea secolului al XV-lea actele interne nu amintesc decât un sat pe valea acestuia, „satul lui Opriș”, cunoscut apoi sub denumirea de Oprișeni⁸⁶.

⁷⁹ *Ibidem*, nr. 179, p. 253.

⁸⁰ Așa cum se poate constata din unele documente de la începutul secolului al XVII-lea, Cămărici era fiul sau ginerele lui Duma de la Neamț (Duma al lui Limbădulce), acesta din urmă fiind, împreună cu fratele său Mircea Limbădulce, sfetnic al lui Ștefan al II-lea și pârcălab de Neamț. O soră a lui Mircea (și, implicit și a lui Duma) era soția lui Ștefan al II-lea – vezi *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 138, p. 192. Pentru înrudirea dintre fiii lui Limbădulce și voievodul Ștefan al II-lea vezi, de asemenea, L. Șimanschi, *Criza politică din Moldova dintre anii 1432 și 1437*, în *AIPI*, XXXIII, 1996, p. 26.

⁸¹ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 219, p. 308.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Ibidem*, nr. 180, p. 255.

⁸⁴ *Ibidem*, nr. 106, p. 157.

⁸⁵ *Ibidem*, nr. 267, p. 379.

⁸⁶ În a doua jumătate a secolului al XVI-lea era deja cunoscut sub denumirea de Oprișeni – vezi *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. VI, p. 425 (precizările editorilor).

Oprișeni este atestat la 12 iulie 14<15>⁸⁷, dată la care era dăruit de voievodul Alexandru cel Bun ctitoriei sale, Mănăstirea Bistrița, împreună cu straja. Judecând după numele acestui sat, inițial fusese stăpânit de un boier pe care-l chema Opriș, fără să putem însă preciza perioada în care a trăit acesta. Ulterior satul intră în posesia domniei, făcând, probabil, parte din ocolul târgului Piatra, iar apoi, așa cum am menționat deja, el este dăruit Mănăstirii Bistrița. Practic, Oprișenii au trecut prin toate cele trei forme de stăpânire funciară: boierească, domnească, mănăstirească.

1.7. Sate pe valea Neamțului

Râul Neamț (numit și Ozana), străbate de la vest spre est o zonă de aproximativ 59 de km⁸⁸, pornind din depresiunea intramontană Pipirig, trecând prin Târgu Neamț și vărsându-se în râul Moldova.

De-a lungul cursului său, până la mijlocul secolului al XV-lea, sunt atestate o serie de sate precum: Oglinzi, Mănești, Ravici (Răucești), Băloșești, Petricani, Lisețul, Grași și Iubănești.

Un act intern emis de Iliăș voievod la 12 martie 1437⁸⁹ amintește de patru sate: Văratecul lui Giurgiu (pe Topolița), dăruit atunci de voievod fraților Ion Țolici și Șandru, care se învecina cu alte trei, pe Neamț: Răucești⁹⁰ („hotarul lui Ravici”), Mănești⁹¹ („hotarul lui Manea”) și Băloșești⁹² („hotarul lui Băloș”). Toate aceste sate se aflau în apropierea Cetății Neamț, din ocolul căreia, probabil, făcuseră parte, chiar dacă la vremea respectivă aparțineau unor boieri. De altfel, în același act se face precizarea că Văratecul lui Giurgiu să răspundă din punct de vedere al justiției în fața pârcălabilor Cetății Neamț: „alt judecător să nu aibă pe nimeni niciodată, în veci, numai să asculte de cetatea noastră, de Neamț”⁹³.

⁸⁷ *Ibidem*, nr. 41, p. 60.

⁸⁸ http://ro.wikipedia.org/wiki/Râul_Neamț

⁸⁹ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 169, p. 238.

⁹⁰ Sub numele de Răucești (sau Rauce) apare mult mai târziu, la 18 august 1625 (vezi *DIR, Veacul XVII, A. Moldova*, vol. V, nr., p. 362). Vezi, de asemenea, C-tin. Burac, *Ținuturile Țării Moldovei până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, București, Editura Academica, 2002, p. 541.

⁹¹ Satul apare sub numele de Mănești la 8 decembrie 1454, când era întărit Mănăstirii Neamț (vezi *DRH, A. Moldova*, vol. II, nr. 44, p. 62). Mai înainte vreme aparținuse boierului Băloș, ceașnicul lui Iliăș voievod. Probabil Ștefan al II-lea, după 1443, l-a confiscat și l-a dăruit Mănăstirii Neamț, voievozii următori reconfirmându-l în posesia acesteia, până în vremea lui Ștefan cel Mare care, la data de 3 septembrie 1459 (*Ibidem*, nr. 87, p. 125) îl va retroceda unui descendent al lui Băloș, „pan” Gostilă.

⁹² Satul Băloșești exista sub acest nume la 11 martie 1446 (*Ibidem*, vol. I, nr. 266, p. 377), când aparținea Mănăstirii Neamț, fiindu-i întărit de către voievodul Ștefan al II-lea. Foarte probabil, mai înainte aparținuse ceașnicului Băloș, slujitor al voievodului Iliăș, de la care a fost confiscat după 1443 de către rivalul acestuia, Ștefan al II-lea și dat Mănăstirii Neamț. Că acest Băloș s-a aflat în dizgrație după 1443 se poate observa și din faptul că dispare din Sfatul domnesc după 22 mai 1443 (*Ibidem*, nr. 231, p. 327), fiind prezent la Colomea, la 23 februarie 1448, printre boierii moldoveni susținători ai lui Roman al II-lea, fiul lui Iliăș (*Ibidem*, nr. 275, p. 391).

⁹³ *Ibidem*, nr. 169, p. 238.

Alt sat pe Neamț, în apropiere de Mănești, era Petrică (ulterior numit Petricani), menționat la 22 august 1447⁹⁴, când voievodul Petru al II-lea confirma Mănăstirii Neamț satele acesteia, printre care și respectivul.

Până la vărsarea Neamțului în Moldova urmau satele Lisețul, Grași, Moişești și Iubănești, amintite la jumătatea veacului al XV-lea, la data de 23 august 1455, când aparțineau, alături de multe altele din ținutul Neamț, boierului Tador Limbădulce⁹⁵, probabil frate cu Duma Limbădulce⁹⁶, pârcălabul de Neamț, și cumnat al fostului voievod Ștefan al II-lea, căsătorit cu o soră a acestora⁹⁷.

Din cele arătate se observă faptul că până la jumătatea secolului al XV-lea satele de pe valea pârlului Neamț erau împărțite între domnie (ocolul Cetății și ocolul Târgului Neamț), boieri și Mănăstirea Neamț. Acestei mănăstiri domnii Țării Moldovei i-au făcut danii substanțiale, printre care și unele sate din ocolul Cetății Neamț, dar și din cel al Târgului Neamț. În anumite momente domnii au dispus confiscarea unor sate boierești, cu care au înzestrat apoi Mănăstirea Neamț. Este cazul satului Băloșești care, așa cum am arătat mai sus, a fost confiscat de Ștefan al II-lea de la Băloș, ceașnicul lui Iliaș voievod, și dăruit Mănăstirii Neamț.

1.8. Sate pe valea Nechidului

Nechidul, afluent al râului Bistrița, cu un curs de 11 km⁹⁸, străbate nordul unei zone istorice, cunoscută în Evul Mediu sub numele de „Câmpul lui Dragoș”, probabil o veche formațiune politică prestatală⁹⁹ sau, eventual, o zonă dată spre administrare marelui dregător Dragoș Viteazul¹⁰⁰, pârcălab de Neamț și membru al Sfatului domnesc în intervalul 1392-1408, 1415-1431¹⁰¹.

⁹⁴ *Ibidem*, nr. 273, p. 387.

⁹⁵ *Ibidem*, vol. II, nr. 51, p. 74.

⁹⁶ P.D. Nedeloiu, *Un boier nemțean din prima jumătate a secolului al XV-lea - Duma de la Neamț. Aspecte genealogice*, comunicare susținută la data de 8 aprilie 2011 în cadrul „Colocviilor Școlii Doctorale”, ediția a V-a, Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza”, Iași. Vezi și: http://history.uaic.ro/cercetare/manifestari/doc/colocviile_2011.pdf

⁹⁷ L. Șimanschi, *op. cit.*, p. 26.

⁹⁸ *Marele Dicționar Geografic*, vol. IV, 1901, p. 474.

⁹⁹ C. Matasă, *Câmpul lui Dragoș. Toponimie veche și actuală din ținutul Neamț*, Ed. Casa Școalelor, București, 1943, p. 21.

¹⁰⁰ I. Bogdan (ed.), *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, *Hrisoave și cărți domnești 1457-1492*, Atelierele Grafice Socec, București, 1913, p. 250: „Câmpul lui Dragoș își trage deci numirea de la dânsul”. Cercetări recente infirmă însă ipoteza identificării acestui Dragoș, stăpân al zonei istorice dintre ținuturile Neamț și Bacău, cu Dragoș Viteazul – vezi C. Asăvoaie, *Precizări în legătură cu neamul lui Dragoș Viteazul*, în *Revista Arhivelor*, LVI, 4, 1994, p. 350.

¹⁰¹ N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Sec. XIV-XVII*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 269.

Pe valea acestui pârâu, care străbătea o zonă altădată bogată în păduri¹⁰², au fost întemeiate sate ale căror urme datează încă din secolele III-IV d. Hr¹⁰³.

Cea mai veche mențiune a acestor sate datează din 8 aprilie 1419¹⁰⁴, când voievodul Alexandru cel Bun îi înzestra pe frații Dragomir și Ioanăș, fiii lui Ștefan al lui Borâla, cu satele Dragotești, Borilești, Pașcani și „Poiana de la Pârâu”, toate pe valea Nechidului, în virtutea credinței cu care-i slujise pe acesta și pe domnii anteriori.

Este, de altfel, și cea mai veche mențiune documentară a Câmpului lui Dragoș. Știm că Poiana de la Pârâu avea și o biserică, amintită într-un act ulterior, din 5 septembrie 1458¹⁰⁵. În apropiere se găsea un alt sat, al cărui nume nu-l cunoaștem, cu două judecii, unde odinioară fuseseră juzi Draganici și Dâmba, toate stăpânite de boierul Oană Grama. Cum acesta stăpânea și Poiana de la Pârâu, este posibil să fi fost un descendent al celor doi frați, Dragomir și Ioanăș.

O altă așezare rurală pe același pârâu era chiar satul eponim, Nichid, atestat la 6 februarie 1431¹⁰⁶, când aparținea Mănăstirii Bistrița, dăruit fiind ce către ctitorul acestui așezământ monastic, Alexandru cel Bun. Și mai înainte fusese în stăpânire mănăstirească, întrucât, așa cum se precizează în actul respectiv, aparținuse unei mănăstiri locale, cu hramul „Sf. Nicolae”, „unde a fost Huba”. Satul a dispărut între timp. La începutul secolului al XX-lea mai exista un schitul părăsit, care mai înainte vreme fusese locuit de călugări¹⁰⁷.

Tot în această zonă se afla și satul Măsteacâru (Mastacăn), amintit ceva mai târziu în actele interne, la 5 iunie 1475¹⁰⁸, când Măgdălina, fiica lui Ilea Ureache, își vindea ocina sa, a treia parte din sat, lui Micul Soșa. Satul este, cu certitudine mult mai vechi, cel puțin din prima jumătate a secolului al XV-lea, întrucât în actul respectiv se spune că aparținuse boierului Ilea Ureache, posibil descendent al lui Petru Ureache, amintit în Sfat în intervalul 1411-1414¹⁰⁹, sau eventual al lui Oană Ureache, care a fost vornicel (1435¹¹⁰), păhărnice (1437¹¹¹), vornicul lui Ștefan al II-lea între 1438 și 1439¹¹², apoi sftenic al acestuia, în intervalul 1441-1447¹¹³. Nepoții lui Micul Soșa aveau să vândă jumătate din acest

¹⁰² C. Matasă, *op. cit.*, p. 21.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 24, nota 1.

¹⁰⁴ DRH, A. Moldova, vol. I, nr. 45, p. 65.

¹⁰⁵ *Ibidem*, vol. II, nr. 76, p. 110.

¹⁰⁶ *Ibidem*, vol. I, nr. 101, p. 150.

¹⁰⁷ Marele Dicționar Geografic, vol. IV, București, 1901, p. 474.

¹⁰⁸ DRH, A. Moldova, vol. II, nr. 203, p. 308-309.

¹⁰⁹ *Ibidem*, vol. I, nr. 31, p. 45, nr. 38, p. 54.

¹¹⁰ *Ibidem*, nr. 138, p. 192.

¹¹¹ *Ibidem*, nr. 176, p. 249.

¹¹² *Ibidem*, nr. 188, p. 267, nr. 199, p. 283.

¹¹³ *Ibidem*, nr. 215, p. 301, nr. 271, p. 384.

sat la sfârșitul secolului al XVI-lea lui Puiul, feciorul lui Isac din Mastacăn, probabil rudă cu ei, fapt consemnat de un zăpis de mărturie din 20 iunie 1598¹¹⁴.

1.9. Sate pe valea Orbicului

Pârâul Orbic (azi Români), afluent al râului Bistrița, izvorăște din Dealurile Hârțeștilor¹¹⁵, situate în actuala comună Mărgineni, și se varsă în râul Bistrița lângă orașul Buhuși.

Acest pârâu este atestat documentar în prima jumătate a secolului al XV-lea, ca și unele sate situate de-a lungul cursului său. Astfel, la data de 3 iunie 1429¹¹⁶, un document emis de cancelaria voievodului Alexandru cel Bun menționează nu mai puțin de opt sate și două seliști¹¹⁷, toate pe Orbic, stăpânite la acea vreme de cei trei fii ai lui Oană vornic de Suceava: Lazăr, Stanciul (cunoscut în a doua jumătate a secolului al XV-lea drept Stanciul „cel Mare”¹¹⁸) și Costea. Aceste sate erau următoarele: Seliștea (unde-și aveau „curtea”), Zagoreni, satul „unde a fost Bașea”¹¹⁹, Costinți, Moišinți, Plopești, Dumitrești și Cărbunești, la care se mai adăugau două seliști „ale lui Drăghici”, la vărsarea Orbicului în Bistrița.

Ultimele două posesiuni ale fiilor lui Oană vornic de Suceava, Seliștile lui Drăghici, sunt amintite în documente din a doua jumătate a secolului al XVI-lea sub numele de Seliștea Români și Seliștea Rușii, ambele fiind stăpânite la vremea aceea de descendenți ai acestui mare dregător¹²⁰.

Tot la data de 3 iunie 1429, în același act, erau menționate și satele Gocimănești (Gociman, în document) și Lucaș, ca puncte de hotar pentru Zagoreni, respectiv pentru Moišinți. Satul Gocimănești mai este amintit și într-un act din 24 februarie 1442¹²¹, când o jumătate a sa era stăpânită de Oancea și Ilea, fiii lui Stăniță, aceștia intrând în posesia sa în urma unui schimb de ocini cu logofătul Costea.

¹¹⁴ C.A. Stoide, Constantin Turcu, *Documente și regeste moldovenești din ținutul Neamțului (secolele XVI-XVIII)*, în *Apostolul*, 9-11 (extras), 1935, p. 5.

¹¹⁵ *Marele Dicționar Geografic*, vol. IV, p. 598-599.

¹¹⁶ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 90, p. 135.

¹¹⁷ P.D. Nedeloiu, *Stăpâni funciari în ținutul Neamț în prima jumătate a secolului al XV-lea. Vornicii Oană de la Suceava și Vlad de la Pârâul Alb*, în *MemAntiq*, XXVII, 2011, p. 42.

¹¹⁸ *Letopisețul anonim al Moldovei, în Ștefan cel Mare și Sfânt (1504-2004). Portret în cronică*, Suceava, 2004, p. 17.

¹¹⁹ Este posibil să fie același sat cu Bășeni, menționat într-un act din 7 februarie 1502 – vezi M. Costăchescu, *Neamul lui Oană, dvornic de Suceava, și satele lui*, în *CI, V-VII (1929-1931)*, 1932, p. 74-75.

¹²⁰ P.D. Nedeloiu, *Contributions to the History of the Family of Oană Headman of Suceava (15th - 17th centuries)*, în *Istros*, XVII, 2011, p. 225.

¹²¹ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 218, p. 306.

Un alt sat pe Orbic era Mărgineni, care la 6 august 1440¹²² aparținea boierului Fete, probabil același cu Fetea Negru, membru al Sfatului domnesc între 1443¹²³ și 1444¹²⁴.

I.10. Sate pe valea Pârâului Alb

Pârâul Alb, numit în prezent Valea Albă, izvorăște din Masivul Corni (592 m), aflat în Subcarpații Cracăului, și se varsă în râul Moldova, lângă satul Tupilați, din comuna cu același nume¹²⁵. De la izvoare și până la vărsare acest pârâu străbate o distanță, pe direcția est-vest, de aproximativ 20 de km. Rațiuni diferite, pornind de la existența unui curs de apă care să asigure necesarul de apă potabilă, un sol fertil¹²⁶, prielnic practicării agriculturii, pădurile ce ofereau lemn pentru construcții și foc, dar și adăpost în caz de pericole, i-au îndemnat pe oameni să se așeze de timpuriu în această zonă. Nu întâmplător, voievodul Ștefan cel Mare avea să aleagă zona Văii Albe drept loc de confruntare cu armata otomană în vara anului 1476¹²⁷.

Documentele interne menționează un număr de 31 de sate¹²⁸, situate de-a lungul văii Pârâului Alb, în cursul secolelor XV-XVII. Regiunea se află la o distanță aproximativ egală (cca. 30 de km) de cele două centre urbane medievale ale ținutului Neamț, Târgu Neamț, reședința acestuia la acea vreme, și Târgul Piatra. Datorită acestei distanțe, satele de aici nu au făcut parte, decât în cazuri cu totul excepționale, din ocoalele celor două târguri.

În prima jumătate a secolului al XV-lea sunt atestate 14 sate pe Pârâul Alb, însă este posibil ca numărul lor să fi fost mai mare, ținând seama de cele menționate ulterior. Aceste sate erau: Bârlești, Belcești, Corni, Dușești, Glodeni, Hlăpești, Mălești, Negoști, Obârșia, Pârâul Alb, Soci, Șerbu (Șerbești), Totoești și Uscăți.

Cea mai veche mențiune documentară a acestei zone istorice o găsim într-un act de la Alexandru cel Bun, din data de 2 august 1414¹²⁹, când este amintită, pe lista martorilor, „credința panului Vlad de la Pârâul Alb”, boier care a îndeplinit în intervalul 1393-1400 și 1407-1413 atribuția de vornic și care a fost, totodată, și sfetnic între anii 1392 și 1415¹³⁰.

¹²² *Ibidem*, nr. 205, p. 290-291.

¹²³ *Ibidem*, nr. 225, p. 316.

¹²⁴ *Ibidem*, nr. 250, p. 354.

¹²⁵ C-tin. Botez *et alii*, *op. cit.*, p. 13.

¹²⁶ *Ibidem*, p. 19.

¹²⁷ M. Neagoe (coord.), *Războieni cinci sute de ani de la campania din 1476. Monografie și culegere de texte*, București, 1977, p. 74-75, p. 80.

¹²⁸ P.D. Nedeloiu, *Sate și neamuri boierești în zona Pârâului Alb din ținutul Neamț până la jumătatea secolului al XVII-lea*, referat susținut în cadrul programului de doctorat, 2011, Iași.

¹²⁹ DRH, A. Moldova, vol. I, nr. 37, p. 53.

¹³⁰ P.D. Nedeloiu, *Stăpâni funciari în ținutul Neamț în prima jumătate a secolului al XV-lea. Vornicii Oană de la Suceava și Vlad de la Pârâul Alb*, în *MemAntiq*, XXVII, 2011, p. 45.

La sfârșitul aceluiași an, 1414, la data de 20 decembrie, într-un act ce s-a păstrat în original, sunt menționate primele sate pe Pârâul Alb: un sat unde era casa boierului Crăciun Belcescul (Belcești, din a doua jumătate a secolului al XV-lea) și Negoești, ambele aflate în posesia acestuia și a fiilor săi, Petru, Ion, Iosif și Andriaș, întărite fiind, pentru credința cu care îl slujise pe voievodul Alexandru cel Bun și pe înaintașii săi. De altfel, aceste sate vor fi în posesia descendenților acestui boier și în secolele următoare, acest fapt putându-se verifica cel puțin până la jumătatea veacului al XVII-lea¹³¹. Cu același prilej mai erau amintite și satele Hlăpești, Șerbu (Șerbești), Totoești și Levet Miclouș, în hotar cu cele două ale lui Crăciun Belcescul. Ultimul se afla la vărsarea Pârâului Alb în Moldova și, începând cu secolul al XVI-lea, este cunoscut sub numele de Leutești¹³². Nu știm însă cine le stăpânea la acea vreme, actul indicându-le doar ca puncte de hotar, fără alte detalii.

Un alt sat, Bârlești, situat între Cracău și Pârâul Alb, este amintit într-un act de la 2 aprilie 1428¹³³, ca aflându-se în vecinătatea satelor Strâmbi și Corni, fără să-i fie însă menționat și stăpânul. În schimb, aceste ultime două sate, Corni și Strâmbi, aparțineau boierului Dragomir, căruia îi erau reconfirmate de voievodul Alexandru cel Bun. Cornii se aflau în apropiere de izvoarele Pârâului Alb, în vreme ce satul vecin, Strâmbii, era situat pe pârâul Cracău. Cu aceeași ocazie era amintit și topicul „la Glod”, cunoscut mai târziu drept satul Glodeni¹³⁴.

Tot în apropiere de izvoarele Pârâului Alb se aflau și satele Obârșia, Mălești, Glodeni, Soci și Dușești. Toate acestea existau încă din prima jumătate a secolului al XV-lea: primele trei aparțineau boierului Mic Crai, așa cum ne informează un act din data de 1 septembrie 1444¹³⁵, iar ultimele două lui Sima logofăt și surorii acestuia, Ana, în vremea voievozilor Ilie și Ștefan al II-lea¹³⁶. Satul Obârșia era dăruit de voievodul Ștefan al II-lea lui Mic Crai, alături de altele, pentru serviciile aduse domniei („de vislujenie”), în vreme ce Măleștii și Glodeni făceau parte din „ocinile” acestuia (moștenirea primită de la antecesorii).

Un alt sat pe Pârâul Alb, amintit în actele din prima jumătate a secolului al XV-lea, a fost cel al boierului Ivan Uscatul, nenumit, însă cunoscut în secolele următoare sub numele de Uscăți, evident, de la cel al întemeietorului său. Acesta este menționat pentru prima oară la data de 26 octombrie 1439¹³⁷,

¹³¹ Idem, *Neamul lui Crăciun Belcescu din ținutul Neamț în secolele XV-XVII*, comunicare susținută la Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române, Filiala Iași, la data de 8 decembrie 2009.

¹³² *DIR, Veacul XVI, A. Moldova*, vol. IV, nr. 260, p. 203-205.

¹³³ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 71, p. 106.

¹³⁴ *Ibidem*, nr. 250, p. 354.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ *DIR, Veacul XVI, A. Moldova*, vol. I, nr. 278, p. 312. Vezi și *DRH, A. Moldova*, vol. II, nr. 109, p. 156-157.

¹³⁷ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 201, p. 285.

când era confirmat de voievozii Iliăș și Ștefan al II-lea lui Ivan Uscatul. Tot în acest sat se afla și casa respectivului boier, hotarele fiind binecunoscute: „hotarul acestui sat să fie cu toate hotarele sale, pe unde au folosit din veac”¹³⁸.

I.11. Sate pe valea Pârâului Negru

Pârâul Negru, numit azi Valea Neagră, este un afluent al Siretului, de-a lungul cursului său constituindu-se numeroase așezări rurale, menționate în actele interne încă din secolul al XV-lea. Cele mai multe dintre acestea aparțineau la jumătatea secolului amintit unor mari boieri, precum Limbădulce (înruțiți cu familia domnească¹³⁹), Crâstea Iucășanul, Ivan Porcul și Țudco, sau unor boieri mai mici, precum Mic Crai. Astfel, Duma Limbădulce, pârcălab al Cetății Neamțului în intervalul 1436-1443, 1454-1455, stăpânea satul Roșiori¹⁴⁰, între Pârâul Negru și Moldova, iar Tador Limbădulce, probabil fratele acestuia, deținea nu mai puțin de șase sate pe Pârâul Negru: Branișteri¹⁴¹, „unde este curtea lui”, Giulești, Șchei, Bărboși, Beșicureni și Frățești¹⁴².

Alte sate pe Pârâul Negru erau Budești, Crăești și Bahna, atestate într-un act emis la 1 septembrie 1444¹⁴³ de cancelaria voievodului Ștefan al II-lea, fiindu-i confirmate la acea vreme lui Mic Crai. În apropiere de acestea se aflau satele Bălănești și Balosinești, stăpânite la 8 martie 1442¹⁴⁴ de Crâstea Iucășanul (cunoscut și sub numele de Crâstea cel Mare sau Crâstea cel Bătrân), fost ceașnic al lui Alexandru cel Bun în anii 1411-1412 și vornicul lui Ștefan al II-lea în anul 1436.

La 7 februarie 1438¹⁴⁵ este atestat și satul Negoiești, pe Pârâul Negru, care nu trebuie însă confundat cu cel deținut de Crăciun Belcescul la 20 decembrie 1414, și care se afla pe Pârâul Alb. Cel la care ne referim aparținea boierului Toma Băcescul, fiind întemeiat din pustiu de un nepot al soției sale, Toader.

Între Orbic și Pârâul Negru se aflau șapte sate, stăpânite de marele boier Oană Porcul, amintite într-un act din 27 iulie 1448¹⁴⁶: „unde este curtea lui” (Porcești, azi Moldoveni), Sârbi, Românești, Știubeești, Cuculătești, Bârjoveni și Săcuiani. În

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ L. Șimanschi, *op. cit.*, p. 26.

¹⁴⁰ DRH, A. Moldova, vol. I, nr. 177, p. 251 (document din data de 17 ianuarie 1438).

¹⁴¹ În satul Branișteri se afla, după cum ne informează documentul respectiv, curtea lui Tador Limbădulce; în prezent satul are o biserică veche, cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților”, ctitoria lui Eremia vistier, din anul 1520 – vezi N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 121 (în continuare: N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic*).

¹⁴² DRH, A. Moldova, vol. II, nr. 51, p. 74 (document din data 23 august 1455).

¹⁴³ *Ibidem*, vol. I, nr. 250, p. 354.

¹⁴⁴ *Ibidem*, nr. 219, p. 308.

¹⁴⁵ *Ibidem*, nr. 178, p. 252.

¹⁴⁶ *Ibidem*, nr. 282, p. 403.

aceeași zonă, dar pe malul stâng al Pârâului Negru, se găsea satul Scorțești, ce aparținea la 8 martie 1407¹⁴⁷ lui Popșa Mihail, sfetnic al lui Alexandru cel Bun între 1418 și 1424¹⁴⁸ și al voievozilor Iliaș și Ștefan al II-lea, între 1436 și 1442¹⁴⁹.

În apropiere de vărsarea Pârâului Negru în Siret se găseau satele Țudcani (aflat la 20 august 1440¹⁵⁰ în posesia lui Șteful și Isac, fiii boierului Țudco) și Muntenii Scutași. Acesta din urmă era stăpânit la 2 august 1414¹⁵¹ de Șandru, pârcălab de Neamț între 1401 și 1407¹⁵², și de fiul său, Cozma, membru al Sfatului în intervalul 1432-1457¹⁵³.

Tot pe Pârâul Negru se afla și satul Văleni, menționat însă ceva mai târziu în actele interne, la 15 martie 1482¹⁵⁴, dată până la care aparținuse Anei, sora lui Dobrul logofăt, și nepotului acesteia, Stanciul Stărostescul, care l-au vândut lui Ivul diac. La începutul secolului al XVI-lea satul a intrat în posesia marelui postelnic Cozma Șarpe, care în anul 1519 a citorit o biserică ce a dăinuie și astăzi¹⁵⁵.

Așa cum se observă, cele peste 20 de sate de pe valea Pârâului Negru se aflau, în prima jumătate a secolului al XV-lea, exclusiv în posesia boierimii, în această zonă istorică, atât cât lasă de înțeles documentele vremii, mănăstirile și ocoalele târgurilor neavând stăpâniri funciare.

1.12. Sate pe valea Topoliței

Pârâul Topolița, având un curs de 43,9 km¹⁵⁶, izvorăște din Dealul Mare (ramură a munților Măgura¹⁵⁷), fiind un afluent al Moldovei. De-a lungul său au fost întemeiate o serie de așezări rurale, unele amintite și în actele interne de până la mijlocul secolului al XV-lea.

Cea mai veche mențiune documentară a acestui pârâu se găsește într-un act din vremea lui Iuga voievod, plasat în intervalul <1398, după iulie 2 - 1400, înainte de aprilie 23>¹⁵⁸. Prin documentul respectiv, Iuga vodă confirmă boierului Șerb Hândău satele Munteni și Solomonești, pe Topolița, și Pântecești, pe Cracău. În

¹⁴⁷ *Ibidem*, nr. 22, p. 31.

¹⁴⁸ *Ibidem*, nr. 42, p. 62, nr. 56, p. 82.

¹⁴⁹ *Ibidem*, nr. 145, p. 201, nr. 220, p. 310.

¹⁵⁰ *Ibidem*, nr. 296, p. 292.

¹⁵¹ *Ibidem*, nr. 36, p. 51.

¹⁵² P.D. Nedeloiu, *Doi boieri moldoveni din secolul al XV-lea: Șandru pârcălab de Neamț și fiul său, Cozma*, comunicare susținută la 19 noiembrie 2010, în cadrul Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare”, Vaslui.

¹⁵³ DRH, A. Moldova, vol. I, nr. 107, p. 158, vol. II, nr. 66, p. 98. Vezi și N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Sec. XIV-XVII*, București, 1971, p. 266.

¹⁵⁴ DRH, A. Moldova, vol. II, nr. 243, p. 370.

¹⁵⁵ N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic*, p. 904.

¹⁵⁶ http://ro.wikipedia.org/wiki/Râul_Topolița

¹⁵⁷ *Marele Dicționar Geografic*, vol. V, București, 1902, p. 634.

¹⁵⁸ DRH, A. Moldova, vol. I, nr. 7, p. 9.

apropiere de acestea se afla și satul Blicești, o jumătate a sa fiind stăpânită la 7 iunie 1455¹⁵⁹ de Gavril spătar, cumpărată anterior de la boierul Baica (probabil acel Baicu, amintit într-un act din data de 12 aprilie 1436¹⁶⁰).

Acest boier era, probabil, și stăpânul satului Ghindăoani (numit la acea vreme Hândăoani¹⁶¹), amintit în *Letopisețul de la Putna* în legătură cu lupta câștigată de armata moldoveană comandată de voievodul Ștefan I, împotriva celeia maghiare la Hindov¹⁶², la 5 februarie 1395¹⁶³, în apropiere de Târgu Neamț.

Un alt sat pe Topolița, Seliștea lui Nenovici (Geminești), exista încă din vremea lui Alexandru cel Bun, la 12 martie 1422¹⁶⁴ fiindu-i întărit, alături de Budzești, pe Moldova, Mănăstirii Neamț și reconfirmat de domnii ulteriori, la 11 martie 1446¹⁶⁵ și 22 august 1447¹⁶⁶, în acest din urmă act fiind numit Geminești.

În apropiere de Geminești se afla satul Netezi, menționat târziu în actele interne¹⁶⁷, însă stăpânit la sfârșitul secolului al XIV-lea de boierul Bratul Netedul, unde exista o biserică de piatră și o curte boierească, așa cum o demonstrează cercetările arheologice întreprinse în anii '70 și '80 ai secolului trecut de către Lia și Adrian Bătrîna¹⁶⁸.

Pe valea aceluiași pârâu se mai aflau satele Țolici și Petricani. Primul a fost întemeiat, probabil, de boierul Ion Țolici, menționat într-un act din 12 martie 1437¹⁶⁹. El nu este pomenit în documente din secolul al XV-lea, însă cum stăpânul său eponim a trăit în prima jumătate a celui secol, credem că a fost întemeiat în perioada respectivă. Cât privește satul Petricani, numit inițial Petrică, acesta aparținea, la jumătatea veacului al XV-lea, Mănăstirii Neamț¹⁷⁰.

Așadar, în prima jumătate a secolului al XV-lea așezările rurale de pe Topolița erau împărțite în sate boierești și mănăstirești. Cele din urmă aparținuseră mai înainte vreme fie ocolului Târgului Neamț, fie celui al Cetății Neamțului.

¹⁵⁹ *Ibidem*, vol. II, nr. 47, p. 66.

¹⁶⁰ *Ibidem*, vol. I, nr. 147, p. 202.

¹⁶¹ M. Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I (1374-1437), Editura Viața Românească, Iași, 1931, p. 30.

¹⁶² *Traducerea românească a Letopisețului de la Putna*, în P.P. Panaitescu (ed.), *Cronicle slavo-române din sec. XV-XVI*, București, 1959, p. 69.

¹⁶³ Șt. Ștefănescu, C. Mureșanu (coord.), *Istoria românilor*, vol. IV - *De la universalitatea creștină către Europa „patriilor”*, București, 2001, p. 294.

¹⁶⁴ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 50, p. 74.

¹⁶⁵ *Ibidem*, nr. 266, p. 377. În document este numit satul „unde a fost Barbă Geamără”.

¹⁶⁶ *Ibidem*, nr. 273, p. 387.

¹⁶⁷ Un act din 11 aprilie 1598 menționează satul Netezi ca aparținând Mănăstirii Toplița – vezi *DIR, Veacul XVI, A. Moldova*, vol. IV, nr. 264, p. 210-211. Mai înainte de această dată aparținuse ocolului Târgului Neamț, după cum se mai precizează în actul respectiv.

¹⁶⁸ L. Bătrîna, A. Bătrîna, *op. cit.*, p. 297-315; C.N. Apetrei, *op. cit.*, p. 95-96.

¹⁶⁹ *DRH, A. Moldova*, vol. I, nr. 169, p. 238.

¹⁷⁰ *Ibidem*, nr. 273, p. 387.

Concluzii

Cele arătate ne demonstrează faptul că jumătatea estică a ținutului Neamț avea o mare densitate de sate încă din prima jumătate a secolului al XV-lea, de-a lungul văilor râurilor ce o străbăteau. Pentru jumătatea vestică, datorită terenului muntos, impropriu practicării agriculturii, locuirea a fost mai puțin intensă, nefiind amintite decât câteva sate în acest interval de timp.

Cei mai mulți dintre marii boieri (sfetnici, cu sau fără dregătorie) ce au stăpânit sate în ținutul Neamț au avut domenii și în alte ținuturi, semn al importanței sociale de care se bucurau.

Cu cât aveau o dregătorie mai mare sau cu cât apropierea de domnul țării (inclusiv prin înrudire) era mai pronunțată, cu atât avantajele materiale ale acestora erau mai mari. Adeseori domnul își răsplătea supușii credincioși cu numeroase sate, păduri, ape, sălașe de țigani sau tătari robi, dar și privilegii pe măsură. Este cazul lui Oană vornic de Suceava, al sfetnicului Ion Jumătate, dar și al marelui logofăt Mihail, cel care în decursul primei jumătăți a secolului al XV-lea a stăpânit, conform documentelor de care am dispus, nu mai puțin de 74 de sate, în ținuturi precum Suceava, Tutova, Dorohoi, Fălciu, Orhei, Tecuci, Neamț, Hârlău, Bârlad, Cernăuți, Iași și Hotin. La toate acestea se mai adăugau și domeniile din sudul Poloniei precum și privilegiile și imunitățile dobândite acolo.

O altă observație este aceea că, în cazul mării boierimi, stăpânirile funciare nu au fost inerte, aferente aceluiași neam, ele trecând - prin schimburi, vânzări-cumpărări sau confiscări din partea domnului - de la o familie la alta. În ceea ce privește mica boierime, se constată faptul că aceasta nu deținea sate decât în ținutul Neamț, existând o mai mare posibilitate ca reprezentanții acestei categorii sociale să fi fost localnici, decât în situația mării boierimi. Excepție fac, desigur, acei boieri care stăpâneau sate sau părți de sate în regiuni aflate la granițele ținutului, cum ar fi Câmpul lui Dragoș, unde se constată faptul că unii dintre acești potentăți ai vremii aveau ocini atât într-un ținut, cât și în celălalt (în cazul nostru Neamț și Bacău), chiar dacă acestea nu erau foarte numeroase.

Cel puțin în ceea ce privește perioada de care ne-am ocupat (1392-1450), există un raport de directă proporționalitate între dregătorie și avere: cum la acea vreme nu exista noțiunea de salarizare a dregătorilor statului, domnul își răsplătea acești supuși cu ceea ce era mai valoros în epocă: pământul. Așa se face că dregătorii care au deținut sate în Neamț au primit ocinile respective mai ales în perioada în care au avut dregătorie sau au fost membri ai Sfatului domnesc. Nici micii boieri (cunoscuți în secolele XVII-XVIII sub numele de răzeși) nu au fost neglijați de voievozi, aceștia înzestrându-i, pentru slujbele felurite, cu „domenii”. Aceste „domenii” erau însă mult mai mici și mai puțin numeroase decât în cazul mării boierimi. În secolele următoare ele se vor diviza și mai mult prin numeroasele împărțiri între succesorii acestora, astfel că în decurs de circa 200 de ani, într-un

domeniu mic, compus din maxim trei sate, care altădată aparținea unui singur boier, documentele atestă zeci de copărtași care-l lucrează în devălmășie.

O astfel de situație o prezintă patrimoniul funciar al neamului lui Crăciun Belcescul, boier care în anul 1414 dispunea de două sate (Belcești și Negoești), la care s-a adăugat mai târziu jumătate din satul Șerbești. Numeroșii urmași ai acestuia stăpâneau în devălmășie aceste sate la începutul secolului al XVII-lea, numindu-se între ei răzeși și având conștiința descendenței comune din același „bătrân”. Uneori, reprezentanții acestui neam s-au aflat în litigii pentru stăpânirea anumitor părți din respectivele sate, urmare firească a divizării continue a acestora.

O bună parte a perioadei avută în vedere a fost caracterizată și printr-o mare instabilitate politică, în speță anii care s-au scurs de la moartea lui Alexandru cel Bun și până la urcarea pe tron a voievodului Ștefan cel Mare. Această instabilitate s-a făcut simțită și în rândul marilor boieri care au avut stăpâniri funciare în ținutul Neamț. Partizani ai unui anumit domn, unii dintre aceștia au fost nevoiți să părăsească în momentul în care pe tron a ajuns rivalul acestuia. Averile lor au fost confiscate de noul domn, ei și-au pierdut dregătoria și locul în sfat, fiind nevoiți să părăsească – de cele mai multe ori în Polonia. Așa s-au petrecut lucrurile în cazul unor boieri precum Cozma al lui Șandru (pentru scurtă vreme), Băloș ceașnic, sau Mihail logofăt, mai ales ultimul, care a fost părăsit în Polonia până la sfârșitul vieții, din momentul în care Ștefan cel Mare a devenit domn al Țării Moldovei.

VILLAGES AND LANDOWNERS IN NEAMT REGION FROM THE LATE FOURTEENTH CENTURY TO THE MID-FIFTEENTH CENTURY *

Keywords: *village, family, boyar, estate, county;*

Studying the evolution of land ownership in the Romanian space in the Middle Ages and identifying those who benefited from such ownership is an important trend in historical research which started in the late nineteenth century and continues to this day. This is a natural undertaking, especially since it is well-known that, in the Romanian medieval society, land was the main asset and the boyars represented for a thousand years the dominant social class from which rulers were elected and officials were recruited.

Historians have dedicated a large portion of their writings to this general issue, whereas research on the particular factor (as is the case of Neamț region, for example) was reflected to a lesser extent in historical writings. With a view to the need for syntheses, the

* This work has been supported by the European Social Fund in Romania, under the responsibility of the Managing Authority for the Sectorial Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013 [Grant POSDRU/88/1.5/S/47646], to whom we thank once again !

monographs and works that would highlight the contribution of the local factor to the development of society are still lacking.

This study aims at highlighting the local factor in the general evolution of the Romanian medieval society in general and of the Moldavian medieval society in particular.

Studying the evolution of land ownership in villages in Neamț, we have found that, in the fifteenth century, a series of boyar families have continued to own old villages uninterruptedly (for example, the descendants of the Belcescu, Limbădulce, Urdugaș-Dumbravă families, the descendants of boyars such as Costea al lui Dragoș, Ivan Uscatul, Tatul Herlic etc.), others with some intermittencies, due to seizures made by various rulers (Limbădulce, Porcu, Mic Crai etc.).

Illustration

Map of the Neamț County during the first half of the XV century

